

від західноукраїнської школи кінця XIX ст.— до творчих звершень останніх років, поданих крізь призму світового мистецького процесу, у тісному взаємозв'язку з ним, але водночас трактованого як неповторний вияв національного духу, до найновіших процесів, які формують обличчя національної музичної культури сьогодення.

С. Павлишин написала 20 монографій, з-поміж яких узагальнювальні праці про основні естетико-стильові тенденції XX ст. („Зарубежна музика XX века. Пути развития. Тенденции“ (1980) і фундаментальні праці про видатних творців-експериментаторів нового часу „Чарльз Айвз“ (Москва, 1979); „Арнольд Шенберг“ (Москва, 2000), і творчі портрети українських композиторів, свіжий, вдумливий неупереджений погляд на національну духовну скарбницю (в київському видавництві „Музична Україна“ вийшло чотири монографії: „Станіслав Людкевич“ (1974); „Валентин Сильвестров“ (1979), „Денис Січинський“ (2-ге вид., 1980); „Василь Барвінський“ (1990); вивчення забороненої раніше сторінки національної культури — творчості представників української діаспори: „Мар'ян Кузан“ (1993); „Історія однієї кар'єри“ (про знамениту українську співачку, солістку Віденської опери Ірину Маланюк, 1994); „Ігор Соневицький“ (1995), і про видатних українських діячів-просвітителів — „Олександр Барвінський“ (1997).

Слід зазначити, що писати про зарубіжну, тим паче модерну музику, в 1970—1980-х рр. у Радянському Союзі було не зовсім бажано, і не можливо уявити, щоби такі праці з'явилися друком в Україні. Отже, професор С. Павлишин змушена була видавати їх російською мовою в Москві. Але цей процес мав і зворотний бік: протягом багатьох десятиріч і до сьогодні провідні московські музикознавці (такі, як Юрій Холопов, Євгеній Назайкінський, Марина Нестьєва та інші) з великою повагою відгукувалися про нашу крайнку, справедливо вважаючи її вченим світового рівня. Про це свідчить хоча б той факт, що її книжка про Арнольда Шенберга, 20 років пролежавши в московських видавництвах (через конфлікти з державою Ізраїль публікувати в той час праці про видатних єврейських діячів культури вважалося „політичною короткозорістю“), в нових

історичних умовах усе-таки побачила світ. Такими опосередкованими шляхами не раз стверджувалися пріоритети української музичної науки за межами країни. Якщо ж врахувати, що тривалий час (від 1956 до 1988 р.) С. Павлишин була одним із основних дописувачів з України до провідних московських часописів „Советская музыка“ і „Музыкальная жизнь“ і в своїх публікаціях послідовно пропагувала найкращі досягнення української культури на весь колишній радянський простір, то роль її як активного популяризатора національного музичного мистецтва важко недооцінити.

Інша важлива сторінка в науковій біографії вченої — це співпраця з польськими часописами, зокрема з провідним із них — „Ruch muzyczny“. І знову, попри не завжди сприятливі обставини, пов'язані з минулими польсько-українськими відносинами, Стефанія Павлишин постійно висвітлює українську музичну культуру — науково коректно, обґрунтовано, високопрофесійно, так, що це не викликає заперечень навіть в українофобів, і привертає увагу до сучасних мистецьких досягнень держави. Особливо важливою видається стаття „Elementy melodyki ukraińskiej w twórczości Chopina“ (The Book of the First International Musicological Congress Devoted to the Works of Frederick Chopin.— Warszawa, 1963.— S. 355—362).

Її наукова діяльність вражає не лише своєю різнобічністю, об'ємністю, але й тривалістю: адже, крім особистого ювілею, Стефанія Павлишин може святкувати 55 років своєї дослідницької праці. Активність її наукового пошуку та спрямування сьогодні набувають нових обрисів (учена підготувала низку цінних спогадів про Станіслава Людкевича та Анатолія Кос-Анатольського, постійно виступає на наукових конференціях, а від 2004 р. працює у раді з захисту кандидатських дисертацій Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка). Недавно вийшли друком дві її монографії: „Музика двадцятого століття“ (Львів, 2005) та „Американська музика“ (Львів, 2008). Усе це свідчить як про значний науковий потенціал авторки, так і про її постійну спрямованість на відкриття нових музичних імен і континентів. Щиро вітаємо з Ювілеєм!

Любов КИЯНОВСЬКА

Цього року наукова громадськість відзначає 75 річчя від народження відомого українського історика, дійсного члена НТШ (від 2005 р.) Василя Олексійовича Пірка.

Ювіляр народився 24 лютого 1935 р. у с. Волошиновому Старосамбірського повіту Галичини. Після закінчення там семирічки у 1950—1954 рр. навчався у Самбірському педагогічному училищі.

У 1954 р. вступив на Історико-філологічний факультет Дрогобицького педагогічного інституту

ім. І. Франка, однак 1956 р. переведений на Історичний факультет Львівського університету у зв'язку з ліквідацією історичного відділення у пединституті. Свої наукові зацікавлення студент сформував на семінарі професора Дмитра Похилевича. Вони здебільшого стосувалися аграрної історії країн Центрально-Східної Європи. У 1959 р., успішно захистивши дипломну роботу на тему „Становище селян Самбірської економії у другій половині XVII століття“, закінчив навчання в університеті. Наступні чотири роки В. Пірко вчителював у школі-інтернаті м. Хирова Львівської обл. У 1963—1966 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі історії південних і західних слов'ян Львівського університету. Кандидатська дисертація була присвячена аграрним відносинам у Перемишльській землі Руського воєводства напри-

кінці XVII—XVIII ст. У праці вчений звернув увагу на недосліджені види джерел, а саме ревізії, люстрації та інвентарні описи населених пунктів різних форм власності, що дало можливість виявити їх інформаційну цінність, а отже, розв'язати поставлені завдання.

Після закінчення аспірантури скерований на викладацьку роботу у Донецький ун-т, де працював з 1966 р. на посадах асистента, доцента, а від 1997 р.— професора Історичного факультету. Протягом зазначеного періоду нерідко залучався до науково-організаційної роботи. У 1970—1974 рр.— заступник декана, у 1980—1985, 1992 і до сьогодні — завідувач кафедри історіографії, джерелознавства, археології і методики викладання історії.

Василь Пірко — автор понад 200 праць, у тому числі шести монографій. Наукові зацікавлення вченого головню зосереджені на двох темах. Перша — економічна історія Перемишльської землі Руського воєводства XVII—XVIII ст. (економічний стан, селянські та фільваркові господарства, аграрний устрій, соціальне розшарування селян тощо). На основі докладного аналізу джерел історик опублікував наукові дослідження переважно у другій половині 1960—1970-х рр. Підсумками вивчення цієї теми стала кандидатська дисертація на тему „Помісне господарство Перемишльської землі в першій половині XVIII ст.“, захищена 1970 р. під керівництвом проф. Д. Похилевича, а також монографія, опублікована 2006 р. під назвою „Галицьке село наприкінці XVII — в першій половині XVIII ст.— історико-економічний нарис за матеріалами Перемишльської землі“. Від початку 1980-х рр. В. Пірко щораз активніше працює над іншою тематикою — публікує статті з історії заселення і освоєння Південно-Східної України (Північного Приазов'я, Степової України) у XVI—XVIII ст. У поле зору його досліджень потрапляють питання міграції населення у Північне Приазов'я, етапи цього заселення, роль оборонних споруд в освоєнні регіону, зокрема Торська укріплена лінія, торгівля, особливості заснування міст, багатонаціональне населення Степової України, козацтво у регіоні. Дослідник зосереджує увагу на проблемах джерелознавства і на історіографії регіону. Результатом досліджень В. Пірка у цій проблематиці став захист докторської дисертації 1996 р. на тему „Освоєння Степової України в XVI—XVIII ст.“ та публікація трьох монографій: „Заселення Степової України в XVI—XVIII ст.“ (1998), „Заселення Донеччини у XVI—XVIII ст.“ (2003), „Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI—XVIII ст.“ (2004). У цих працях автор дослідив, що саме запорожці освоїли Північне Приазов'я на початку XVIII ст., заснувавши дві паланки — Калміуську та Єланецьку. Вчений докладно вивчив Торську укріплену лінію, збудовану козаками слобідських полків 1684 р. як захисного бар'єру від нападів кримських татар на Торські соляні промисли.

З названими магістральними напрямками досліджень Пірка перегукуються інші наукові зацікавлення. Проблематика аграрної історії Перемишльської землі корелюється з окремими розвідками джерелознавчого характеру про ревізії як джерело вивчення економічної історії Західної України другої половини XVII—XVIII ст. Поряд із дослідженням заселення й освоєння Степової

України XVI—XVIII ст. учений вивчає історію соляних промислів у Східній Україні (техніка і технологія солеваріння, функціонування Торських та Бахмутських соляних промислів XVII—XVIII ст.), історію становлення робітництва та історію міст і сіл Донеччини (Артемівськ, Донецьк, Маріуполь, Маяки, Слов'янськ, Ясинувата). В. Пірко спростував багато помилок, які фігурують у науковій та науково-популярній літературі, присвяченій історії цих міст, а 2001 р. опублікував збірник документів „Джерела до історії населених пунктів Донеччини XVI—XVIII ст.“ Не менш актуальними темами у його науковій творчості є дослідження топографічних описів Східної України (Харківського намісництва) як історичного джерела (1991 р. у Києві побачили світ „Описи Харківського намісництва кінця XVIII ст.“, упорядковані Ювіляром). Перелічені напрями дослідження були складовою загальною теми з історії освоєння Східної України. З історії солеваріння Східної України Василь Пірко опублікував у співавторстві монографію „Соляні промисли Донеччини в XVII—XVIII ст.“ (2005). Його авторству також належить кілька історіографічних розвідок, присвячених науковій спадщині, яка стосується аграрної історії Речі Посполитої XVI—XVIII ст., свого вчителя проф. Д. Похилевича.

Працюючи понад сорок років у Донецькому університеті, В. Пірко приділяє значну увагу педагогічній роботі зі студентством, шкільною молоддю. Його перу належить низка методичних посібників, курсів лекцій з краєзнавства та історії для вищої школи, вчителів та учнів середніх шкіл. Він — автор кількох публікацій науково-популярного характеру з історичного краєзнавства Донеччини.

Василь Пірко — член редакційних колегій кількох наукових та науково-популярних видань: „Історичні та політологічні дослідження“ (Донецький національний університет), „Південна Україна у XVIII—XX ст.“ (Запорізький національний університет), „Схід“ (Український культурологічний центр). Він — співавтор колективних монографій: „Історія міст і сіл УРСР“ (Донецька область) (1969, 1974), „Історія робітників Донбасу“ (1981), „Мала енциклопедія українського козацтва“ (2000, 2002), „Український енциклопедичний словник“ (1999, 2002). З 1998 р. В. Пірко очолює на громадських засадах Донецьке відділення Науково-дослідного інституту історії козацтва при Інституті історії України НАН України.

Ювіляр — активний член Донецького осередку НТШ. Редагує і публікує статті у випусках „Донецького вісника НТШ“, присвяченого історичній проблематиці. Його дослідження видавалися під егідою Товариства. У „Записках НТШ. Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін“ (1997, т. ССXXXI) опублікував статтю „Картографічні матеріали Півдня України XVIII ст.“ З 1997 р.— звичайний член Донецького осередку НТШ, а 17 грудня 2005 р. його обрано дійсним членом від Історико-філософської секції. З нагоди 70-річчя Донецький осередок НТШ видав бібліографію праць ученого „Василь Олексійович Пірко“ (2005).

З роси і води Вам, високоповажаний Ювіляр!

Андрій ФЕЛОНЮК